

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรของศัพท์ในภาษาไทยถิ่นจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

การศึกษาค้นคว้า เริ่มจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเท่าที่พบมีแต่เพียงงานที่ เกี่ยวข้องกับภาษาไทยถิ่นในจังหวัดระยอง และจันทบุรี หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล เบื้องต้น โดยคัดเลือกหน่วยวรรณจากบทความเรื่องภาษาถิ่นระยองของพระครูโพนุลย์วิริยคุณ และคัดเลือกคำที่สามารถตั้งคำถามให้ผู้ตอบ เข้าใจได้ง่าย เมื่อคัดเลือกได้แล้วจึงคัดเลือก คำที่สามารถสร้างแบบสอบถามและส่งไปตามคนรู้จักที่จังหวัดจันทบุรี จากนั้นจึงคัดเลือกหน่วย วรรณจากบทความเรื่องภาษาถิ่นจันทบุรีของ โทเงาะ วรรมสุข ด้วยวิธีการเดียวกันและส่งไป ตามคนรู้จักที่จังหวัดระยอง เมื่อได้รับคำตอบกลับคืนจากทั้งสองจังหวัดแล้ว ผู้วิจัยจึงคัดเลือกหน่วย วรรณที่ทั้งสองจังหวัดตอบมาครบและส่งไปตามคนรู้จักที่จังหวัดตราด เมื่อทางจังหวัดตราดตอบ กลับมาแล้วจึงได้ข้อมูลขึ้นต้นครบทั้งสามจังหวัด ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์การใช้คำว่า ใน 3 จังหวัดใช้คำเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร (ดูภาคผนวก ค) แล้วจึงคัดเลือกหน่วย วรรณที่มีคำที่ใช้แทนแตกต่างกันออกไป อย่างน้อยใน 1 จังหวัด ในจำนวน 3 จังหวัด และเป็น คำที่สามารถถามด้วยแบบสอบถามให้ผู้ตอบ เข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยคัดเลือกหน่วยวรรณได้ทั้งหมด 60 หน่วยวรรณ และนำหน่วยวรรณเหล่านั้นมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกคำตอบจากตัวเลือก 3 ตัว ในกรณีที่ตัวเลือกที่ให้ไม่ตรงกับคำที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ เขาก็สามารถเติมคำใหม่มาได้ในที่ที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กำนันของทุกตำบลใน 3 จังหวัดแต่ได้รับคำตอบกลับคืนมา 50 ฉบับ จาก 150 ฉบับที่ส่งไป ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามครั้งที่ 2 ไปยังอาจารย์ใหญ่โรงเรียน สังกัดตำบลที่ยังขาดข้อมูล ครึ่งนี้ได้รับคำตอบกลับคืนมา 72 ฉบับใน 100 ฉบับ รวมแบบสอบถาม

ที่ได้รับกลับคืนทั้งหมด 122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.33

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์คำศัพท์ (วิจิตร ณ สงขลา 2526, ดวงใจ เอช 2529) ในแง่ที่ไม่มีกรวิเคราะห์ศัพท์ ขณะทำงานวิจัยอื่น ๆ เริ่มขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ศัพท์ ซึ่งได้แก่การรวมคำที่มีรูปคล้ายคลึงกัน เข้าเป็นศัพท์เดียวกัน งานวิจัยนี้เริ่มขั้นตอนแรกคือการแสดงการใช้คำที่ปรากฏในข้อมูล ซึ่งไม่ได้ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์ลงบนแผนที่โดยตรง เหตุผลที่ผู้วิจัยไม่ได้วิเคราะห์ศัพท์เพราะผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าแต่ละหน่วยย่อยอาจจะมีคำใช้แทนหลายคำ แต่มีเพียง 1-3 คำเท่านั้นที่ปรากฏหนาแน่นคำอื่น ๆ นอกจากนั้นปรากฏน้อยมาก เช่น คำละ 1-2 จุด ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงแสดงการกระจายของคำทุกคำลงบนแผนที่ โดยใช้สัญลักษณ์ รูปทรงเรขาคณิตสำหรับคำที่ปรากฏ 5 จุดขึ้นไป และใช้หมายเลขสำหรับคำที่ปรากฏน้อยกว่า 5 จุด ในขั้นต่อไปผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปริมาณการปรากฏของคำในแต่ละอำเภอและสรุปว่าอำเภอใดใช้คำใดเป็นส่วนมาก พร้อมทั้งแสดงสัญลักษณ์ขนาดใหญ่ของคำคำนั้นลงบนแผนที่

ในขั้นสุดท้ายผู้วิจัยพิจารณาแผนที่ของหน่วยย่อยทั้งหมดเพื่อดูการเกาะกลุ่มของคำซึ่งได้ผลดังนี้

1. มีหน่วยย่อยอยู่ 36 หน่วยย่อยที่แสดงว่าจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดใช้คำเหมือนกัน คำที่ใช้อาจมีเพียงคำเดียวหรือหลายคำก็ได้ ถ้าเป็นคำคำเดียวคำคำนั้นอาจเป็นคำที่เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ หรือต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ถ้าเป็นคำหลายคำอาจเป็นคำต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้งหมดหรือปนกันระหว่างคำที่เป็นภาษาไทยกรุงเทพฯ หรือคำที่ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ คำที่ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ผู้วิจัยพิจารณาคำเหล่านั้นให้เป็นคำของภาษาไทยถิ่นตะวันออก
2. อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีการใช้คำต่างจากพื้นที่ ส่วนอื่นของบริเวณที่ศึกษาอย่างน่าสนใจ คำที่ใช้ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่เหมือนกับคำของภาษาไทยกรุงเทพฯ
3. มีการใช้คำเกาะกลุ่มกันเป็นบริเวณใหญ่ขนาดใกล้เคียงกับจังหวัดหน่วยย่อยที่แสดงการเกาะกลุ่มดังกล่าว จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่แยกจังหวัดระยอง กลุ่มที่แยกจังหวัดจันทบุรี และกลุ่มที่แยกจังหวัดตราดออกจากบริเวณที่ศึกษา ทำให้พอสรุปได้ว่ามีภาษาไทยถิ่นระยอง

ภาษาไทยถิ่นจันทบุรี และภาษาไทยถิ่นตราด

4. นอกจากอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งได้กล่าวไปแล้วยังมีการใช้คำเกาะกลุ่มกันเป็นบริเวณเล็กขนาดใกล้เคียงกับอำเภอบริเวณที่มีการเกาะกลุ่มในลักษณะดังกล่าวมีอยู่อีก 3 บริเวณ ได้แก่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดตราด

5.2 อภิปรายผล

1. ถึงแม้ผู้วิจัยจะได้คัดเลือกเฉพาะหน่วยอรรถที่มีการใช้คำแตกต่างกันในบริเวณที่ศึกษามาใช้ในการเก็บข้อมูล แต่ผลของการวิจัยกลับแสดงว่า ภาษาถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดใช้คำเหมือนกันในหน่วยอรรถถึง 36 หน่วยอรรถในจำนวนทั้งหมด 60 หน่วยอรรถ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าที่ เป็น เช่นนี้อาจ เป็น เพราะว่าการรวบรวมข้อมูลชั้นต้น เพื่อเตรียมแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากผู้ออกภาษาเพียง 1 คนในแต่ละจังหวัด เมื่อเพิ่มบริเวณที่ศึกษาออกเป็นทุกตำบลในบริเวณ 3 จังหวัด จึงพบว่าจุดที่ใช้คำแตกต่างกันมีเป็นจำนวนน้อย ข้อแตกต่างที่พบในการสำรวจข้อมูลชั้นต้น จึงกลายเป็นข้อแตกต่างที่ไม่สำคัญไป

นอกจากนี้อาจ เป็นไปได้ว่างานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะคำนาม จึงทำให้ไม่พบข้อแตกต่างระหว่างภาษาไทยถิ่นระยอง จันทบุรี และตราด ถ้าหากศึกษาคำในหมวดคำชนิดอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำกริยาก็อาจจะพบข้อแตกต่างของการใช้คำในบริเวณที่ศึกษาได้ เพราะเมื่อพิจารณารายการคำภาษาถิ่นระยองที่พระครูโพนุลย์วิริยคุณได้รวบรวมไว้ (ดู พระครูโพนุลย์วิริยคุณ "ภาษาถิ่นระยอง") แล้วจะเห็นว่าคำกริยาก็จะใช้แตกต่างจากที่อื่น ๆ

2. การที่งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะภาษาของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดทำให้กล่าวสรุปไม่ได้เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นตะวันออก เพราะถึงแม้จะมีภาษาไทยกรุงเทพฯ ปะปนอยู่แต่ภาคตะวันออกครอบคลุมบริเวณถึง 6 จังหวัด คือรวมจังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดปราจีนบุรีด้วย การที่จะหาข้อสรุปในเรื่องภาษาไทยถิ่นตะวันออกได้คงจะต้องมีการศึกษาภาษาไทยถิ่นในอีก 3 จังหวัดนี้เพิ่มเข้ามาด้วย

3. การที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีการใช้คำต่างจากบริเวณอื่นที่ศึกษาก่อนข้างจะชัดเจน และคำที่ใช้ในอำเภอนี้มักจะเป็นคำภาษาไทยกรุงเทพฯ อาจเป็นไปได้ว่า

ที่อำเภอเมืองน้ำร้อน เพิ่งมีผู้บุกเบิกเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ซึ่งอพยพมาจากดินแดนที่อยู่นอกเขต 3 จังหวัดที่ทำการศึกษา และอาจจะใช้ภาษาถิ่นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษากงเทพฯ ก็ได้ แต่เมื่อตอบแบบสอบถามอาจจะใช้คำกงเทพฯ มาตอบ

4. ในบรรดาภาษาไทยถิ่นระยอง ภาษาไทยถิ่นจันทบุรี และภาษาไทยถิ่นตราดพบว่า ภาษาไทยถิ่นระยองน่าสนใจมากกว่าอีก 2 ภาษา เนื่องจากคำที่จำแนกภาษาไทยถิ่นระยองออกจากภาษาถิ่นอื่น ๆ นั้นมีจำนวนมากกว่าคำที่จำแนกภาษาไทยถิ่นอื่นอีก 2 ภาษา และคำเหล่านี้เป็นคำเฉพาะถิ่นไม่ใช่คำภาษากงเทพฯ

จากการศึกษาประวัติของจังหวัดระยองพบว่า จังหวัดระยองเป็นจังหวัดเก่าแก่ มีผู้คนตั้งเดิมอยู่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ผู้คนไม่ค่อยย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นและคนถิ่นอื่นก็ไม่ค่อยย้ายถิ่นฐานมาอยู่ระยอง ประกอบกับการประกอบอาชีพของคนในจังหวัดนี้ไม่มีใครได้ติดต่อกับผู้คนจังหวัดอื่นมากนัก จึงอาจทำให้ชาวระยองยังคงใช้ภาษาเก่าอยู่มาก

5. ที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง มีการใช้คำที่ต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจจะคล้ายคลึงกับที่ใช้ในจังหวัดชลบุรีก็ได้ เพราะอำเภอปลวกแดงมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดชลบุรี และการเดินทางจากอำเภอปลวกแดงไปจังหวัดนี้สะดวกกว่าการเดินทางไปยังอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดระยอง

6. คำที่ใช้ในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และบริเวณใกล้เคียงได้แก่ คำบางคำบางคำลงในอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นคำที่แตกต่างจากที่ใช้ในพื้นที่ใกล้เคียงและเป็นคำท้องถิ่นซึ่งต่างจากภาษากงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่าอาจจะได้รับอิทธิพลจากชนกลุ่มน้อย เช่น พวกชองซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ซึ่งจะต้องศึกษากันต่อไป

7. จากผลการวิจัยนี้พบว่าอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้ที่สมควรจะได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่ากำนัน ทั้งนี้เพราะอาจารย์ใหญ่ให้ความสนใจมากกว่าและมีความประณีตในการตอบแบบสอบถามมากกว่า

8. การที่ได้รับแบบสอบถามคืนมาคิดโดยส่วนรวมเป็นร้อยละ 81.33 ทำให้ข้อสรุปในการแบ่งภาษาถิ่นย่อยส่วนใหญ่เป็นที่น่าพอใจ มีเพียงบางอำเภอเท่านั้นซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นจำนวนน้อย เช่น ร้อยละ 50 และคิดจากจำนวนเต็มเพียง 4 เท่านั้น ทำให้ยาก

แก่การที่จะถือ เป็นข้อสรุปในการกำหนดภาษาถิ่นย่อยของอำเภอ นั้น ๆ

9. กรณีที่ผู้วิจัยได้ริเริ่มตั้งขึ้นมา 5 ข้อ ดู 2.5.4.2 สำหรับกำหนดสัญลักษณ์ใหญ่ ที่แสดงการใช้คำมากในแต่ละอำเภอ นั้น มีข้อข้อหนึ่งซึ่งวิจัยคิดว่าอาจจะปรับปรุงได้ คืออาจจะ เปลี่ยนค่าของค่าที่ปรากฏคู่กัน ในจุดเก็บข้อมูลจุดเดียวกันค่าละ $\frac{1}{2}$ คะแนน เป็น 1 คะแนนก็ได้

10. ผลจากการวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ว่า ในการศึกษาภูมิศาสตร์คำศัพท์นั้น อาจจะมีวิธีการศึกษาได้ 3 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์คำศัพท์ของทุกหน่วยย่อย
2. ไม่วิเคราะห์คำศัพท์เลย
3. วิเคราะห์คำศัพท์สำหรับบางหน่วยย่อยเท่านั้น

ในการศึกษาด้านภูมิศาสตร์คำศัพท์ในงานวิจัยอื่น ๆ ดังได้กล่าวถึงแล้ว (วิจิตรคน ภาณุพงศ์ 2526, ดวงใจ เอช 2529) จะมีการวิเคราะห์ศัพท์เพื่อรวมคำที่คล้ายคลึงกันไว้ใน ศัพท์เดียวกัน แต่ในงานวิจัยนี้มีได้ทำเช่นนั้นคือมิได้วิเคราะห์ศัพท์ เพราะเห็นว่าทำให้สามารถ จำแนกภาษาถิ่นย่อยได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่าในงานวิจัยนี้หากมีการวิเคราะห์ศัพท์ของ บางหน่วยย่อยได้แก่ หน่วยย่อยที่ 6, 22, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 33 และ 37 จำนวน 10 หน่วยย่อย อาจจะทำให้เห็นภาพการเกาะกลุ่มของคำบางคำได้ชัดเจนขึ้น จึงคิดว่าผู้ที่ศึกษา ภูมิศาสตร์คำศัพท์ต่อไป อาจจะใช้วิธีที่ 3 คือ วิเคราะห์คำศัพท์สำหรับบางหน่วยย่อยเท่านั้น ก็จะทำให้ผลงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการใช้คำศัพท์ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะได้มีความรู้เรื่อง การใช้คำภาษาไทยถิ่นในบริเวณนี้ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาภาษาไทยถิ่นระยอง จันทบุรี และตราด แต่ละภาษาด้านคำศัพท์ให้ ลึกซึ้งต่อไป
3. ควรศึกษาเรื่องระบบเสียงในบริเวณทั้งสามจังหวัดหรือทุกจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลการศึกษามา เปรียบเทียบกับงานวิจัยครั้งนี้